

SUV RESURLARINI MUHOFAZA QILISH VA ULARDAN OQILONA FOYDALANISH

Abdurashidova Shabbona

Annotatsiya: Mazkur maqolada O'zbekiston Respublikasida suv resurslarining ahamiyati, ularni muhofaza qilish zarurati hamda suvdan oqilona foydalanish yo'llari yoritilgan. Suv tanqisligi muammosi, uni keltirib chiqaruvchi omillar va mavjud yechimlar ilmiy-amaliy asosda tahlil qilingan.

Kalit so'zlar: suv resurslari, suv tanqisligi, ekologiya, tejash texnologiyasi, irrigatsiya, barqaror rivojlanish.

Аннотация: В статье рассматривается значение водных ресурсов в Узбекистане, необходимость их охраны и рационального использования. Анализируются проблемы нехватки воды, факторы, вызывающие её дефицит, и пути решения на научно-практической основе.

Ключевые слова: водные ресурсы, дефицит воды, экология, технологии экономии, ирригация, устойчивое развитие.

Annotation: This article discusses the importance of water resources in Uzbekistan, the need for their protection and rational use. It analyzes the causes and consequences of water scarcity and proposes scientific and practical solutions for sustainable water management.

Keywords: water resources, water scarcity, ecology, saving technologies, irrigation, sustainable development.

Suv hayot manbai sifatida insoniyat, tabiat va iqtisodiyotning eng muhim omillaridan biri hisoblanadi. Yer yuzida mavjud bo'lgan suv resurslarining atigi 2,5 foizi chuchuk suv bo'lib, uning asosiy qismi muzliklar, yer osti suvlari va daryolarda to'plangan. Shu sababli suvdan oqilona foydalanish, uni isrof qilmaslik va kelajak avlodlar uchun saqlab qolish butun dunyo miqyosida eng dolzarb ekologik masalalardan biriga aylangan. O'zbekiston ham bu borada jiddiy muammolarga duch kelmoqda, chunki mamlakatning iqlimi quruq, yog'ingarchilik kam va asosiy suv manbalari transchegaraviy daryolarga bog'liqdir.

O'zbekistonning suv resurslari asosan Amudaryo va Sirdaryo havzalaridan shakllanadi. Bu daryolar mintaqadagi qo'shni davlatlar — Tojikiston, Qirg'iziston va Qozog'iston hududlarida boshlanib, O'zbekiston hududidan oqib o'tadi. Shu sababli suvdan foydalanish masalasi faqat milliy emas, balki mintaqaviy ahamiyatga ega. Birlashgan Millatlar Tashkilotining ma'lumotlariga ko'ra, O'zbekiston aholisi jon

boshiga to'g'ri keladigan suv miqdori yil sayin kamayib bormoqda. 1990-yillarda bu ko'rsatkich 3000 m³ atrofida bo'lgan bo'lsa, bugungi kunda u 1500 m³ dan kamni tashkil etadi. Bu holat suv tanqisligining kuchayib borayotganidan dalolat beradi.

Suv tanqisligining asosiy sabablari — iqlim o'zgarishi, suv resurslarining noto'g'ri boshqarilishi, eskirgan irrigatsiya tizimlari, qishloq xo'jaligida suvni ortiqcha sarflash va sanoat chiqindilarining suv havzalariga tashlanishidir. Ayniqsa, qishloq xo'jaligida suvdan foydalanish muammosi dolzarbdir. O'zbekiston suv iste'molining 85–90 foizi aynan irrigatsiya tizimlariga to'g'ri keladi. Sug'orish tizimlarining ko'pchiligi eski bo'lgani sababli suvning 35–40 foizi yo'qotilmoqda. Bu esa nafaqat suv tanqisligini, balki tuproq sho'rlanishi va eroziyasini ham kuchaytiradi.

Suv resurslarini muhofaza qilish uchun zamonaviy texnologiyalarni joriy etish zarur. So'nggi yillarda tomchilatib sug'orish, yomg'irlatib sug'orish kabi suvni tejovchi texnologiyalar keng joriy etilmoqda. "Yashil iqtisodiyotga o'tish strategiyasi" doirasida 2030-yilgacha sug'oriladigan maydonlarning kamida 25 foizida suvni tejovchi tizimlarni qo'llash rejalashtirilgan. Bundan tashqari, suv xo'jaligida raqamlashtirish tizimlari yo'lga qo'yilib, suv sarfini onlayn monitoring qilish imkoniyati yaratilmoqda. Bu chora-tadbirlar suv isrofini kamaytirish va samaradorlikni oshirishga xizmat qiladi.

Suv sifatini saqlash ham muhim masala hisoblanadi. Ayrim hududlarda sanoat korxonalari chiqindilarining suv havzalariga tashlanishi ekologik muhitga katta zarar yetkazmoqda. Bu holat suvning kimyoviy tarkibini o'zgartirib, ichimlik suvi sifatining yomonlashishiga olib keladi. Shu bois, ekologik nazoratni kuchaytirish, suv havzalarini biologik tozalash, chiqindi suvlarni qayta ishlash tizimlarini rivojlantirish zarur.

O'zbekiston Respublikasi Ekologiya vazirligi ma'lumotlariga ko'ra, 2024-yilda sanoat chiqindilarining 40 foizi qayta ishlanishi ta'minlangan, ammo bu ko'rsatkichni oshirish ustuvor vazifalardan biridir. Transchegaraviy suv resurslarini boshqarish masalasida ham hamkorlik muhim o'rin tutadi. O'zbekiston qo'shni davlatlar bilan birgalikda suv resurslarini adolatli taqsimlash, qo'shma monitoring va ma'lumot almashish bo'yicha xalqaro bitimlar imzolagan. Xususan, Markaziy Osiyo davlatlari o'rtasida "Suv-energetika almashinuvi" tizimini rivojlantirishga qaratilgan sa'y-harakatlar olib borilmoqda. Bu mintaqada suv va energetika xavfsizligini ta'minlashga xizmat qiladi.

Suvdan oqilona foydalanish, eng avvalo, aholining ekologik ongi va madaniyatiga ham bog'liq. Fuqarolarning suvni tejash, uni ifloslantirmaslik, maishiy ehtiyojda ham oqilona sarflashga o'rganishi muhim. Maktablarda ekologik ta'limni kengaytirish, suvni tejashga doir ijtimoiy kampaniyalar o'tkazish, OAV orqali bu mavzuda targ'ibot

olib borish barqaror natija beradi. Suv faqat iqtisodiy resurs emas, balki milliy xavfsizlik va sogʻlom hayotning kafolatidir.

Xulosa qilib aytganda, suv resurslarini muhofaza qilish va ulardan oqilona foydalanish Oʻzbekistonning ekologik siyosatida strategik ahamiyatga ega. Iqlim oʻzgarishi sharoitida suv tanqisligiga qarshi kurashish uchun innovatsion texnologiyalar, xalqaro hamkorlik va ekologik madaniyat uygʻunlashgan holda amalga oshirilishi lozim. Bu yoʻnalishdagi har bir chora kelajak avlodlar uchun toza suv va sogʻlom muhitni taʼminlashga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Oʻzbekiston Respublikasi “Suv va suvdan foydalanish toʻgʻrisida”gi Qonuni, 2020-yil.
2. Oʻzbekiston Respublikasi Prezidentining PQ–5058-son qarori, “*Suv xoʻjaligini boshqarishni takomillashtirish chora-tadbirlari toʻgʻrisida*”, 2019-yil.
3. Sh. M. Mirziyoyev. *Yangi Oʻzbekiston taraqqiyot strategiyasi*. – Toshkent: “Oʻzbekiston” nashriyoti, 2022.
4. Xolmatov A., Karimova N. *Ekologiya va atrof-muhitni muhofaza qilish asoslari*. – Toshkent: “Fan va texnologiya”, 2021.
5. Oʻzbekiston Respublikasi Ekologiya, atrof-muhitni muhofaza qilish va iqlim oʻzgarishi vazirligi rasmiy sayti – www.uznature.uz.

